

Tárgyalás a vádlott távollétében, a bíróság által tudomásul vett bejelentése alapján

I. Alapvetés – A vádlottnak a tárgyaláson való részvétele jog vagy kötelezettség?

- 1.) A Be. 43. § (2) bekezdése szabályozza a terheltet a büntetőeljárás során megillető jogokat. A hivatkozott törvényhely (2) bekezdése értelmében a büntetőeljárás során a terhelt jogosult arra, hogy
- a) a gyanúsítást, a vád tárgyát, illetőleg ezek változását közöljék vele,
 - b) – ha a büntetőeljárás törvény másként nem rendelkezik – az eljárási cselekményeknél jelen legyen, az eljárás során az őt érintő iratokba betekintszen,
 - c) megfelelő időt és lehetőséget kapjon a védekezésre való felkészülésre,
 - d) a védelmére szolgáló tényeket az eljárás bármely szakaszában előadja, indítványokat és észrevételeket tegyen,
 - e) jogorvoslattal éljen,
 - f) büntetőeljárás jogairól és kötelességeiről a bíróságtól, az ügyésztől és a nyomozó hatóságtól felvilágosítást kapjon.

A büntetőeljárásról szóló törvény a fenti rendelkezések értelmében a terhelt alapvető eljárási jogaként szabályozza azt, hogy az őt érintő eljárási cselekményeknél a büntetőeljárás során jelen legyen, így főszabályként a bírósági eljárásban a tárgyaláson való megjelenése is ilyen jogosítvány. Ezt a jogot azonban maga a törvény korlátozza akkor, amikor a Be. 43. § (2) bekezdés b) pontjában általános jelleggel megengedi azt, hogy a büntetőeljárás törvény eltérjen az eljárási cselekményen való terhelti jelenlét főszabályától.

A büntetőeljárás törvény él is ezzel a lehetőséggel és több esetben lehetővé teszi azt, hogy a bíróság a tárgyalást a vádlott távollétében tartsa meg:

- (közvéder üldözendő bűncselekmény miatt indult eljárásban) az ismeretlen helyen tartózkodó felnőttkorú terhelttel szemben a büntetőeljárásnak a terhelt távollétében való lefolytatását teszi lehetővé;
- a törvényi feltételek fennállása esetén az ismert helyen, külföldön tartózkodó vádlott távollétében engedi meg a tárgyalást;
- az eljárási törvény megengedi azt is, hogy a bíróság a tárgyalást a tárgyalás rendjét zavaró, kiutasított vagy kivezetett vádlott távollétében folytassa, illetve amennyiben a vádlott a rendzavaró magatartásával nem hagy fel, és ezzel lehetetlenné teszi a tárgyalás jelenlétében való tartását, a tárgyalás a távollétében védő részvételével lefolytatható (Be. 45. § (2) bekezdése és 247. § (1) és (2) bekezdései alapján);
- a sértett vagy a tanú védelme és a befolyásmentes vallomás megtétele érdekében a törvény megengedi, hogy a tanács elnöke az ügyész, a vádlott vagy a védő indítványára, illetve hivatalból a tanú kihallgatásának tartamára a tárgyalóteremből eltávolíttassa azt a vádlottat, akinek a jelenléte a tanút a kihallgatása során zavarná (Be. 292. § (2) bekezdése). A bíróság ebben az esetben a tanú kihallgatását követően már a vádlott jelenlétében folytatja a tárgyalást, és a vádlottal a távollétében lefolytatott bizonyítás anyagát ismerteti;
- a Be. 279. § (3) bekezdése alapján lehetővé teszi a törvény, hogy a bíróság a tárgyalást a vádlott előzetes bejelentése alapján a vádlott távollétében tartsa meg;
- a tárgyalás a távollétében is megtartható, ha az eljárás tárgya kényszergyógykezelésének elrendelése és az állapota miatt a tárgyaláson nem jelenhet meg, illetőleg jogainak gyakorlására

képtelen (Be. 281. § (4) bekezdése);

- ha az eljárás több vádlott ellen folyik, a vádlott távollétében is megtartható a tárgyalásnak az a része, amely őt nem érinti (Be. 281. § (1) bekezdése);

- a törvény lehetővé teszi a tárgyalásnak a szabályszerű idézés ellenére meg nem jelent vádlott távollétében történő megtartását, feltéve, hogy a vádlott szabadlábban van, valamint a szabályszerű idézés ellenére meg nem jelent vádlott azonnali elővezetésére nincs lehetőség, ebben az esetben azonban a tárgyalást a bizonyítási eljárás befejezését megelőzően el kell napolni (kivéve ha a bíróság a vádlottat felmenti vagy a büntetőeljárást vele szemben megszünteti).

Mindezek alapján megállapítható, hogy a vádlott tárgyaláson való jelenléte olyan alapvető jog, amely – figyelemmel az Alkotmánybíróság gyakorlatára, illetőleg a nemzetközi jog szabályaira – egyidejűleg érinti a tisztességes eljáráshoz való jogot, illetőleg annak egyes részjogosultságait is.

A vádlott tárgyaláson való jelenléte ugyanakkor kötelezettség is, mert a törvény az általa megszabott kivételektől eltekintve nem teszi lehetővé azt, hogy a bíróság a tárgyalást a vádlott távollétében tartsa meg (Be. 292. § (2) bekezdése – a tárgyalás a jegyzőkönyvvezető, a vádlott, az ügyész és – ha a védő jelenléte a tárgyaláson kötelező – a védő nélkül nem tartható meg).

Azokat az eseteket megvizsgálva, amikor a büntetőeljárás törvény lehetővé teszi azt, hogy a tárgyalás a vádlott távollétében is megtartásra kerüljön, különbséget lehet tenni aszerint, hogy a vádlottnak a tárgyaláson történő távolmaradása saját döntésének vagy az eljárás során tanúsított magatartásának a következménye.

A vádlott *eljárás során tanúsított magatartásának következménye* a rendzavaró magatartása folytán, továbbá a sértett, illetve tanú védelme és befolyásmentes vallomása érdekében történő eltávolítása. *Saját döntése alapján* történő távolmaradásnak tekinthető a Be. 279. § (3) bekezdése alapján a bíróság által tudomásul vett előzetes bejelentése alapján távollétében lefolytatott tárgyalás, illetőleg ilyennek tekinthető a szabályszerű idézés ellenére meg nem jelent, mulasztását ki nem mentő vádlott távollétében történő tárgyalás lehetősége.

Az ismert helyen, külföldön tartózkodó, illetőleg ismeretlen helyen tartózkodó vádlottal szemben lefolytatott eljárások esetén nehezen lehet azt megítélni, hogy a vádlott saját döntésének következményeként vagy a kötelező törvényi rendelkezések alapján kerül sor arra, hogy vele szemben távollétében megtartható legyen az eljárás. Az alkotmánybírósági, illetőleg a nemzetközi bírósági joggyakorlat alapján inkább arra az álláspontra lehet helyezkedni, hogy a vádlott távollétében lefolytatni tárgyalást csak abban az esetben lehet, amennyiben a távollétével kapcsolatosan azt lehet megállapítani, hogy ismeretlen helyen való tartózkodása vagy külföldről a tárgyaláson történő meg nem jelenése annak a következménye, hogy az eljárás alól kivonja magát. Az Alkotmánybíróság vonatkozó döntése és a nemzetközi jogi normák ezzel kapcsolatos alakulása (a bizottságnak az Európai Parlamenthez benyújtott, az Irányelv (COM 20130821) módosítására vonatkozó javaslata, amely többek között a terhelt hallgatóságos tárgyalási jelenlétről történő lemondásával is foglalkozik) abba az irányba mutatnak, hogy *a terhelt távollétében kifejezett nyilatkozata hiányában eljárni csak akkor lehet, ha távolmaradását úgy lehet értékelni, hogy azzal magát az eljárás alól tudatosan kivonni törekszik.*

Mindezek miatt az ismeretlen helyen tartózkodó, illetve ismert helyen külföldön tartózkodó vádlottal szembeni eljárást azok közé az esetek közé indokolt sorolni, amikor a vádlott saját döntésének következménye a tárgyalás távollétében történő lefolytatása, így úgy kell tekinteni, hogy a vádlott saját döntésének következménye az, hogy ő a tárgyaláson nem vesz részt.

2.) A vádlott a büntetőeljárás törvény rendelkezéseit figyelembe véve bizonyos feltételek mellett maga dönti el, hogy az ellene folyamatban lévő büntetőeljárás során a vádiratban foglaltak szerint terhére rótt bűncselekmény vagy bűncselekmények vonatkozásában milyen módon kíván védekezni, dönthet arról, hogy a tárgyaláson jelenléti jogával élve gyakorolja a büntetőeljárás során meghatározott jogokat. A Be. 43. § (2) bekezdésében felsorolt terhelti jogok gyakorlásánál azonban figyelemmel kell lenni arra, hogy abban az esetben, ha a terhelt úgy dönt, hogy a megjelölt jogai közül eggyel, a jelenléti jogával nem él, ez ne érintse a többi felsorolt jogát. Ennek megfelelően a Be. 279. § (3) bekezdése alapján távollétében lefolytatott tárgyalás esetén is biztosítani kell számára, hogy a vád tárgyát, illetve ezek változását közöljék vele, a védekezésre való felkészülésre megfelelő időt és lehetőséget kapjon, a védelmére szolgáló tényeket az eljárás bármelyik szakaszában előadja, indítványokat és észrevételeket tegyen (értelemszerűen írásban), jogorvoslattal éljen, valamint büntetőeljárás jogairól és kötelezettségeiről a bíróságtól felvilágosítást kapjon.

3.) A tisztességes eljáráshoz való jog megköveteli, hogy a büntetőeljárás során biztosítva legyen, hogy a terhelt az őt érintő eljárási cselekményeknél jelen lehessen. Azokban az esetekben, amikor a terhelt a saját döntése alapján nem vesz részt az eljárásban – jelen esetben a vádlott saját döntése alapján nem kíván részt venni a tárgyaláson –, a tisztességes eljáráshoz való jogot nem sérti annak a lehetővé tétele, hogy a bíróság a vádlott távollétében folytassa le a tárgyalást, a bizonyítást befejezze és ítéletet hozzon (feltéve, hogy a korábbiak szerint a vádlott többi eljárási jogát biztosítják a számára). Ennek a lehetőségnek a szabályozását részben megkívánja, részben indokolja is az eljárás ésszerű időn belüli befejezésének ugyancsak fennálló követelménye: az, hogy az eljárás ne húzódjon el csak amiatt, hogy a vádlott nem jelenik meg a tárgyaláson, mert nem kíván azon részt venni és ezért a tárgyalást a bíróság akár többször is kénytelen legyen elhalasztani, a tárgyalásra a vádlottat elővezetni vagy elfogatóparancs alapján bíróság elé állítani, esetlegesen kényszerintézkedést alkalmazni vele szemben, hogy kötelezze a tárgyaláson akarata ellenére történő részvételre azokban az esetekben is, amikor egyébként a vádlott jelenléte az eljárás lefolytatásához nem lenne szükséges.

Ugyanakkor ismételt ki kell emelni azt, hogy a vádlott távollétében való tárgyalás eseteit mindenképpen azokra az esetekre indokolt szorítani, amikor a vádlott távolmaradását – akár kifejezett nyilatkozata, akár az ezt megalapozó indokolt körülmények alapján – úgy lehet tekinteni, hogy a részvétel jogáról lemondott.

Az Alkotmánybíróság ezzel kapcsolatosan a 14/2004. (V. 7.) határozatában foglalt állást abban a kérdésben, hogy a tárgyaláson való megjelenés a vádlott számára jogosultság vagy pedig a vádlottat terhelő kötelezettség. Az Alkotmánybíróság szerint „a tárgyaláson a megjelenés jogáról le lehet mondani”. Ahhoz azonban, hogy az a lemondás az egyezmény¹ szempontjából értékelhető legyen, ennek egyértelműen, határozott módon és a fontosságának megfelelő garanciák mellett kell történnie.

Az Alaptörvény 28. cikk 1. §-a értelmében mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat, vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság, tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

Az Emberi Jogok Európai Egyezményének 6. cikke (Tisztességes tárgyaláshoz való jog) 1. pontja értelmében mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen, nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja, és hozzon határozatot polgári jogi jogai és kötelezettségei tárgyában, illetőleg az ellene felhozott büntetőjogi vádak megalapozottságát illetően. A 3/d. pont szerint minden bűncselekménnyel gyanúsított személynek

¹Az Európa Tanács 1950. november 4-én Rómában kelt, „Az emberi jogok és alapvető szabadságjogok védelméről szóló egyezménye”

joga van – legalább – arra, hogy kérdéseket intézzen vagy intéztessen a vád tanúihoz és kieszközölhesse a mentő tanúk megidézését és kihallgatását ugyanolyan feltételek mellett, mint ahogy a vád tanúit megidézik, illetve kihallgatják.

A fentieket összevetve megállapítható, hogy a vádlott tárgyalási jelenléte, valamint az ésszerű határidőn belül történő elbírálás egyaránt az Alaptörvényben és az Egyezményben meghatározott alkotmányos és nemzetközi jogi kötelezettség, így ezek összhangját biztosítani kell, ami megteremti annak az alkotmányos alapját, hogy az egyik alapjogot a másik alapjog érvényesülése érdekében korlátozzák, jelen esetben a vádlott tárgyalási jelenlététől történő eltérést megengedjék az ésszerű időn belül történő befejezés biztosítása érdekében. A tárgyaláson jelenlét jogával az Egyezmény külön nem foglalkozik, de a magyar büntetőeljárás jellegére figyelemmel az azonos feltételek melletti kérdéses jogából levezethető a tárgyaláson való jelenlét joga is.

Ezzel kapcsolatosan visszautalnék a Be. 43. §-ában rögzített vádlotti jogokkal összefüggésben kifejtettekre, a vádlott nyilatkozata alapján lefolytatott tárgyalás során biztosítani kell a többi vádlotti jog érvényesülését.

4.) Összegzésként megállapíthatjuk azt, hogy a vádlott tárgyaláson való részvétele nem alkotmányos vagy nemzetközi jogi kötelezettség, a tárgyaláson való részvétel olyan, a tisztességes eljáráshoz való jog részét képező jogosultság, amelyet a vádlott részére biztosítani kell, erről a jogáról azonban a vádlott megfelelő garanciák biztosítása mellett lemondhat (illetve megállapíthatók olyan körülmények, amelyek alapján a tárgyalásról való „lemondását” véleményezni lehet, ez kizárólag olyan magatartás lehet, amely arra utal, hogy a vádlott az eljárás alól kívánja magát kivonni), lemondása esetén a tárgyalás távollétében megtartható, ez szolgálja az ésszerű időn belül történő befejezés alkotmányos és nemzetközi jogban biztosított jogának érvényesülését, ugyanakkor biztosítani kell, hogy a vádlott ebben az esetben is gyakorolhassa valamennyi vádlotti jogosultságát.

II. A tárgyalás lefolytatása a vádlott bejelentett távollétében – lehetőségek és korlátok

1.) Az egyes törvényeknek a bíróságok hatékony működését és a bírósági eljárások gyorsítását szolgáló módosításáról szóló 2010. évi CLXXXIII. törvény 2011. március hó 1. napjától vezette be a tárgyalásnak a vádlott bejelentett és elfogadott távollétében történő megtartása lehetőségét. A hivatkozott törvény 148. §-ához fűzött indokolás értelmében a törvény „az eljárások gyorsítása érdekében az elsőfokú eljárások elhúzódásának azon gyakori okán kíván változtatni, hogy a terhelt szabályszerű idézés ellenére a tárgyaláson nem jelenik meg. A törvény ezért kívánja lehetővé tenni, hogy a szabályszerűen megidézett vádlott távollétében is lefolytatható, illetve befejezhető legyen az eljárás, amennyiben előzetesen bejelenti, hogy a tárgyaláson nem kíván részt venni.”

A módosító rendelkezést követően a Be. 279. § (3) bekezdésének szövege a következőre változott: „A vádlottnak az idézést legalább nyolc nappal a tárgyalás előtt kell kézbesíteni. Az idézéssel egyidejűleg a bíróság a vádlottat tájékoztathatja arról, hogy a tárgyalás a távollétében megtartható és vele szemben az eljárás befejezhető, ha előzetesen bejelenti, hogy a tárgyaláson nem kíván részt venni”.

2.) A jogintézmény szempontjából az első vizsgálandó kérdés az, hogy milyen esetben, milyen eljárási formákban és valamennyi vádlott vonatkozásában van-e lehetőség a bejelentett távollétében történő tárgyalásra, illetve amennyiben igen, mennyiben múlik a vádlott szándékán, illetve a bíróság döntésén az, hogy az adott ügyben a tárgyalást a bíróság a vádlott távollétében tartja-e meg és a

bizonyítási eljárást a vádlott távollétében folytatja-e le.

3.) A Be. 279. § (3) bekezdésében foglaltak alapján a bíróság a tárgyalás előkészítése során vizsgálja meg azt, hogy van-e lehetőség arra, hogy a tárgyalás a vádlott távollétében kerüljön megtartásra.

A törvény ezt a lehetőséget általánosságban biztosítja a vádlott részére, kivételként csak a fiatakorúakkal szembeni eljárás említhető. A jogalkotó a 2010. évi CLXXXIII. törvény 161. §-ához fűzött indokolásában egyértelműen rögzíti az ezzel kapcsolatos célt. Az indokolás hivatkozott rendelkezése szerint a fiatakorú elkövetőknél elsődleges a törvények tiszteletére irányuló nevelési cél és ehhez képest másodlagosak a büntetési célok. Amennyiben a fiatakorú terhelt lemondana a tárgyaláson való részvételéről, nem érvényesülnének ezek a nevelési elvek, a törvény a fiatakorú vádlott számára nem teszi lehetővé, hogy szabályszerű idézést követően lemondjon a tárgyaláson való részvételről.

A bírói gyakorlat egyértelművé teszi azt, hogy a fiatakorú elkövetőnek számító vádlott azt követően sem élhet a tárgyalásról lemondás jogával, amikor már a 18. életévét betöltötte (Legfelsőbb Bíróság Bfv.I.613/2014/4. számú végzése, a Legfelsőbb Bíróság Bfv.I.220/2013/5. számú végzése, a Legfelsőbb Bíróság Bfv.II.1.428/2013/3. számú végzése).

A fiatakorúakra vonatkozó eljárási szabályok kivételével a törvény máshol korlátozást nem tartalmaz, ezért az a magánvádas eljárásban, pótmagánvádas eljárásban is alkalmazható, és nincs elzárva a fogva lévő vádlott sem attól, hogy ezzel a jogával éljen.

4.) A vádlottnak a tárgyalás távollétében történő megtartására irányuló indítványát a bíróság nem köteles elfogadni. A bíróság minden esetben saját döntést hoz, saját mérlegelése alapján határozza meg azt, hogy lehetségesnek tartja-e, hogy a tárgyalást a vádlott távollétében folytassa le. A vádlottnak a tárgyalás lemondására irányuló nyilatkozata a bíróság általi elfogadás nélkül nem vezet a vádlott távollétében történő tárgyalás lefolytathatóságához, ez azonban fordítva is igaz, amennyiben a bíróság lehetségesnek tartja, hogy a tárgyalást a vádlott távollétében tartsa meg, de ilyen irányuló felhívására a vádlottól (és csak a vádlottól) származó kifejezett és egyértelmű nyilatkozat nincs, a tárgyalást a távollétében nem lehet megtartani. Ez utóbbit a Kúria Bfv.III.314/2014/4. számú végzésében foglaltak is megerősíti. A hivatkozott határozat alapjául szolgáló ügyben a határnapot a vádlott szabályszerű idézés ellenére elmulasztotta, a tárgyaláson jelenlévő védője azonban bejelentette, hogy a távolmaradását ki nem mentő vádlott kéri a tárgyalás távollétében történő lefolytatását. A bíróság a tárgyalás elnapolásával egyidejűleg a vádlottat az új határnapra nem idézte meg, csak tájékoztatta arról, hogy az eljárást a távollétében is lefolytathatja, amennyiben ezt a bíróság felé bejelenti. A vádlott a részére szabályszerűen kézbesített tájékoztatásnak megfelelő bejelentéssel az új határnapig nem élt, a bíróság ennek ellenére a tárgyalást megtartotta és ítéletet hozott. A Kúria felülvizsgálati indítványnak helyt adó határozatában kifejtette: „Egyfelől a szabályozás szigorú értelmében a terhelt kizárólag a részére kiadott felhívás nyomán juttathatja kifejezésre, hogy a tárgyaláson nem kíván részt venni. Fogalmilag kizárt tehát, hogy a terhelt részére kézbesített felhívást megelőzően tett bejelentés alapján a bíróság a tárgyalást a Be. 281. § (9) bekezdése alapján a terhelt távollétében megtartsa és ügydöntő határozatot hozzon. Másfelől az eljárási törvény helyes értelme szerint a Be. 279. § (3) bekezdésének megfelelő előzetes bejelentés megtétele kizárólag a terhelt személyéhez kapcsolódó jog, amelyet a Be. 50. § (3) bekezdése alapján védője nem gyakorolhat. A védő ugyanis nem a terhelt képviselője, hanem a büntetőeljárásban részt vevő, önálló jogosultságokkal felruházott személy, akinek jogai a terhelt eljárási jogaitól elkülönülnek. Ezzel összhangban a Be. idézett rendelkezései alapján a főszabályként kötelező terhelti jelenlétről lemondás lehetőségére történő felhívást a bíróság egyedül a terheltnek kézbesíti, védőjének nem”.

5.) A gyakorlatban kérdésként merülhet fel, hogy milyen tények és körülmények alapozzák meg azt a bírói feltételezést, hogy a tárgyalás a vádlott távollétében is eredményesen, a bizonyítást nem veszélyeztetve, lefolytatható.

A Debreceni Ítéltábla Bf.II.587/2011. számú határozatában (ÍH.2011.143.) megállapította, hogy a Be. 279. § (3) bekezdésében foglalt előzetes bírói tájékoztatásra és a vádlott részére távolmaradás engedélyezésére csak akkor kerülhet sor, ha a tényállás a vádlottak kihallgatása nélkül is megalapozottan megállapítható. Az ítéltábla szerint ez rendszerint olyan ügyekben állhat fenn, ahol a terhelt beismerő vallomást tesz, vagy a bizonyítékok egységesek, jelentős és feloldásra váró ellentmondásokat nem tartalmaz a nyomozás bizonyítási anyaga. Az ítéltábla határozata szerint az érintett ügyben a vádlottak tárgyalási távolléte jelentős mérvű felderítetlenséget is eredményezett, mert az egyik igen lényeges bizonyítékforrás, a terhelti vallomás nem került beszerzésre. A vádlottak távolléte lehetetlenné tette, hogy a terhelti oldal vallomásai között fennálló, a részecselekvőségre vonatkozó ellentmondások feloldásra kerüljenek. Az ítéltábla – részben más okból – a tényállás jelentős részét érintő megalapozatlanság miatt a Be. 376. § (1) bekezdésére is hivatkozással hatályon kívül helyezte az elsőfokú bíróság ítéletét és az eljáró bíróságot új eljárásra utasította.

Az ítéltábla határozata alapján felmerül az a kérdés, hogy a másodfokú bíróság felülbírállhatja-e az elsőfokú bíróságnak azon döntését, melyben lehetővé tette a vádlott számára azt, hogy a tárgyaláson való jelenlét jogáról lemondjon. Álláspontom szerint a másodfokú bíróság ezen döntésnek a célszerűségét nem vizsgálhatja, a vádlott tárgyalási jelenlétének hiánya csak abban az esetben vezethet hatályon kívül helyezéshez – feltéve, hogy a vonatkozó eljárási szabályokat betartották – ha ez a bizonyítási eljárás teljes körű lefolytatását megakadályozta, és megalapozatlansági okot eredményezett. Amennyiben a bíróság a vádlott bejelentett és elfogadott távollétében folytatta le a tárgyalást, azonban az így lefolytatott bizonyítás törvényes volt, és megalapozott tényállást eredményezett, úgy másodfokú eljárásban azt, hogy a bíróság a vádlott távollétében tartotta meg a tárgyalást, kifogásolni nem lehet.

Az Egri Törvényszéken elsőfokú ügyekben folytatott gyakorlat alapján a bíróság elsősorban olyan ügyekben élhet ezzel a lehetőséggel, ahol a vádlott a bűncselekmény elkövetését beismeri és a szükséges bizonyítékok rendelkezésre állnak. Fontos azonban azt megjegyezni, hogy önmagában a terhelt tagadása nem zárja ki a távollétében megtartott tárgyalás lehetőségét. A vádlottnak ugyanis joga a vallomástétel megtagadása, amennyiben a vádlott kifejezett nyilatkozatával érvényre juttatja, hogy vallomást nem kíván tenni, kérdésekre nem kíván válaszolni, így az esetleges szembesítéseken sem vesz részt, teljesen indokolatlan őt a tárgyalási részvételre kötelezni saját akarata ellenére is, hiszen a tárgyalási jelenléte olyan, többek között az ítéltábla által a határozatában is hivatkozott „többletbizonyítékot” nem eredményez, vádlotti vallomás nem keletkezik, az ellentmondásokat szembesítéssel nem lehet feloldani, az észrevétel pedig jog és nem kötelezettség, amennyiben a tárgyaláson lefolytatott bizonyításra a vádlott észrevételt kíván tenni, azt megteheti a távollétében megtartott tárgyalás esetében is. A vádlottat még abban az esetben sem indokolt megfosztani azon lehetőségtől, hogy amennyiben szeretné, a tárgyaláson ne kelljen részt venni, ha az elkövetés tagadásán túl érdemi védekezést is terjeszt elő. A gyakorlat szerint, amennyiben a vádlott tárgyaláson történő kihallgatására sor kerül, és a kihallgatását követően megtagadja a vallomástételt, úgy ezt követően a bíróság nincs attól elzárva, hogy őt felhívja nyilatkozattételre, ha úgy ítéli meg, hogy a tárgyalás a távollétében is lefolytatható. Amennyiben a vádlott ilyen nyilatkozatot tesz, nincs annak akadálya, hogy a bíróság ezen bejelentést elfogadva a továbbiakban a távollétében járjon el. Még abban az esetben sem kell másként tenni, ha a vádlott érdemi védekezést terjeszt elő és kérdésekre is válaszol, abban az esetben ugyanis, ha a bíróság

felhívására a vádlott így nyilatkozik és a bíróság ennek alapján a távollétében tartja meg a tárgyalást, nincsen annak akadálya, hogy az esetleges ellentmondások tisztázása érdekében kitűzött folytatólagos tárgyalásra a vádlottat megidézze és a megjelent vádlott vonatkozásában a szükséges bizonyítási cselekményeket (a szembesítés, okiratok elé tárása, stb.) elvégezze. A Legfelsőbb Bíróság 92/2011. BK. véleményében kifejtettek alapján a bíróságnak erre egyértelműen törvényes lehetősége van.

Mindezek alapján megállapítható, hogy a másodfokú bíróság csak akkor kifogásolhatja azt, hogy a bíróság felhívására a vádlott ez irányú bejelentését elfogadva az elsőfokú bíróság a vádlott távollétében járt el, ha az így lefolytatott bizonyítás eredményeként megállapított tényállás megalapozatlan, hatályon kívül helyezésnek pedig még ebben az esetben is csak akkor van alapja, ha a megalapozatlanság másodfokon nem küszöbölhető ki.

A gyakorlatban első fokon indokolt megfontolni a vádlott távollétében tartott tárgyalás lehetőségét olyan esetekben, ahol több tíz vagy több száz vádlott érintett. Ilyen ügyben az érintett vádlottak vallomásának és a többi bizonyítéknak a vizsgálata alapján lehet állást foglalni, és indokolt esetben akár a vádlottak tárgyaláson történő kihallgatását, a szükséges eljárási cselekmények lefolytatását követően is el lehet fogadni a vádlottak ez irányú bejelentését. Az Egri Törvényszék egy eredetileg 20 vádlottas, hatályon kívül helyezés folytán megismételt eljárásban, amely rendkívül régóta húzódott, a vádlottak kihallgatása és a hatályon kívül helyező határozatban előírt bizonyítási cselekmények lefolytatását követően a vádlottak bejelentett nyilatkozatát elfogadva a továbbiakban az érintett vádlottak távollétében folytatta le a megalapozatlansággal nem érintett korábbi bizonyítások megismétlését, ezt a másodfokon eljáró Debreceni Ítéltábla sem kifogásolta.

6.) Amennyiben a bíróság a tárgyalás előkészítése során úgy ítéli meg, hogy lehetőség van a vádlott távollétében való tárgyalásra, erről tájékoztatja a vádlottat. A Legfelsőbb Bíróság a tárgyalás előkészítéséről szóló 92/2011. BK. véleményében részletesen foglalkozott a vádlott távollétében való tárgyalás megtartásával kapcsolatosan a bíróságot terhelő tájékoztatási kötelezettséggel és azzal is, hogy a bíróság tájékoztatását követően a vádlott, amennyiben nem szeretne a tárgyaláson megjelenni, milyen formában jelentheti be a tárgyalás távollétében való megtartása iránti szándékát. A Legfelsőbb Bíróság a hivatkozott BK. véleményben kifejtette: „A tanács elnöke a tárgyalás előkészítése során a Be. 263. § (1) bekezdésében megállapított kötelezettségének teljesítése és a tárgyalás kitűzésével együtt járó feladatai elvégzése során, az ügy megismerése alapján ítéli meg, hogy a tárgyalás a vádlott távollétében megtartható-e”, erről a bíróság dönt. A Legfelsőbb Bíróság rámutatott arra is, hogy a „vádlottnak – a Be. 240. § (3) bekezdésére figyelemmel – nincs eljárási (alanyi) jogosultsága (Be. 43. § (2)-(4) bekezdés) arra, hogy a tárgyaláson személyes jelenlétéről lemondjon. Ennek lehetősége a tárgyaláson kötelező jelenlét főszabályához (Be. 240. § (3) bekezdése) képest kivételes, melynek megengedését a törvény a bíróságra (a tanács elnökére) bízta. Az általános szabálytól eltérés megengedése az ügy iratainak bírói mérlegelésén múlik. Erre a tárgyalás folyamatában később is van lehetőség, nemcsak hivatalból, de indítványra is”.

Mindez azt jelenti, hogy a felnőttkorú vádlottal szemben a tárgyalás a távollétében akkor tartható meg, ha a bíróság megítélése szerint ennek a feltételei fennállnak, a bizonyítás a vádlott távollétében is lefolytatható és a vádlott a bíróság általi, a tárgyalásnak a vádlott távollétében történő megtartásának a lehetőségéről szóló részletes tájékoztatást követően az erre irányuló szándékát tartalmazó nyilatkozatban egyértelmű bejelentést tesz a bíróság felé, amelyben kéri a tárgyalásnak a távollétében történő megtartását.

A felnőttkorú vádlott a bíróság részletes, eljárási jogaira és kötelezettségeire is kiterjedő tájékoztatását követően a tárgyalás megkezdése után is kérheti annak távollétében történő

megtartását. Fontos, hogy attól kezdve, hogy a bíróság felé a vádlott bejelentette ez irányú szándékát, és azt a bíróság tudomásul vette, az egész elsőfokú tárgyalást a bíróság a vádlott távollétében folytatja le. A hivatkozott BK. vélemény szerint a „tárgyalás egységes akkor is, ha eredendően több napra tűzték ki, vagy ha a bizonyítás kiegészítése miatt, illetve más okból elnapolták. A vádlott tárgyalásról távolmaradását kérő nyilatkozata az egész elsőfokú bírósági tárgyalásra vonatkozik, ezért a távollét lehetőségére vonatkozó tájékoztatásnak csak egy alkalommal kell megtörténnie, akkor is, ha az egyes tárgyalási határnapok között viszonylag hosszú idő telik el”.

Ez azt jelenti, hogy a vádlottnak a tárgyalás távollétében való megtartására irányuló bejelentésének, nyilatkozatának bíróság általi tudomásulvétele nemcsak az adott tárgyalásra vonatkozik, hanem a később tartandó valamennyi tárgyalásra, feltéve, hogy a bíróság utóbb nem tartja szükségesnek valamely bizonyítási cselekmény foganatosítása miatt a vádlott tárgyaláson való jelenlétét. A bíróságnak erre figyelemmel a vádlottat arról is részletesen tájékoztatnia kell, hogy ebben az esetben a bíróság a tárgyalást és a bizonyítási eljárást lefolytatja a vádlott távollétében és az eljárást be is fejezi, az ügyben ítéletet hoz.

A tárgyalásnak a vádlott távollétében történő megtartása iránti vádlotti nyilatkozat csak az elsőfokú tárgyalásra vonatkozik, a másodfokú ², valamint a harmadfokú ³ eljárás speciális eljárásjogi szabályaira figyelemmel „a másodfokú és a harmadfokú eljárásban a tárgyalás, illetve a nyilvános ülés vádlott távollétében megtarthatóságának feltételeit önállóan kell vizsgálni és a vádlott előzetes bejelentésének kifejezetten azokra kell vonatkozni” ⁴.

7.) A bíróság tájékoztatását követően ezen nyilatkozatot kizárólag a vádlott jogosult megtenni, ennek a nyilatkozatnak a formája azonban nem korlátozott, a nyilatkozatát előterjesztheti írásban vagy a tárgyaláson szóban. A 92/2011. BK. véleményben foglaltak alapján ez a jog a vádlottat illeti meg, védője útján nem kérheti a tárgyalás távollétében való megtartását. Ha ilyen kérelmet a védő terjeszt elő, a bíróságnak, amennyiben ezt lehetségesnek tartja, a vádlottat kell tájékoztatnia és nyilatkoztatnia ebben a kérdésben. Ha a bíróság nem gondolja úgy, hogy a vádlott távollétében a tárgyalás megtartható lenne, úgy ilyen tájékoztatást a vádlott felé nem kell tennie.

A gyakorlatban előforduló eset az, hogy a szabályszerűen megidézett vádlott a tárgyaláson nem jelenik meg, azonban a védője a tárgyaláson bejelenti, hogy a vádlott kéri a tárgyalás távollétében történő megtartását. Az Egri Törvényszék által észlelt eljárási hiba volt egy járásbírói ügyben, hogy ilyen esetben a járásbíró – hasonlóan a Kúria ismertetett felülvizsgálati határozatában foglalt ügyszövhöz – a tárgyalást megtartotta, a bizonyítást lefolytatta és ítéletet hozott. Ez az eljárási szabálysértés hatályon kívül helyezést eredményező abszolút eljárási szabálysértés, mivel a tárgyaláson a vádlott részvétele kötelező lett volna, ezért a bíróság olyan személy távollétében tartotta meg a tárgyalást, akinek a jelenléte kötelező volt. A bíróságnak ebben az esetben a tárgyalás elhalasztását vagy elnapolását követően kellett volna az új tárgyalásra kibocsátott idézéssel egyidejűleg nyilatkoztatnia a vádlottat – a szükséges tájékoztatás megadásával együtt – arról, hogy kéri-e azt, hogy a bíróság a távollétében tartsa meg a tárgyalást. Amennyiben a vádlott ilyen kifejezett tartamú nyilatkozatot tesz, a bíróság a következő tárgyalást a távollétében – de védője

²A Be. 365. § (1) bekezdése alapján a másodfokú bírósági eljárásban a vádlott távollétében a tárgyalás megtartható, ha a vádlott előzetesen bejelentette, hogy azon nem kíván részt venni, illetőleg a vádlott terhére nem jelentettek be fellebbezést.

³A Be. 394. § (2) bekezdésében foglaltak értelmében a harmadfokú bírósági eljárásban a vádlott távollétében a nyilvános ülés megtartható, ha a vádlott előzetesen bejelentette, hogy azon nem kíván részt venni, illetőleg a vádlott terhére nem jelentettek be fellebbezést.

⁴A Legfelsőbb Bíróság 92/2011. BK. véleményének X. pontja.

jelenlétében – megtarthatta volna és ebben az esetben a vádlott távollétében ítéletet is hozhatott volna.⁵

III. A vádlotti bejelentést követő teendők

1.) A Be. 279. § (4) bekezdése értelmében, ha a bíróság felhívása alapján a vádlott előzetesen bejelenti, hogy a tárgyaláson nem kíván részt venni és nincs védője, a bíróság a részére védőt rendel ki, és a védőt a kitűzött határra idézi.

A Be. 281. § (9) bekezdésének második mondatában foglaltak szerint a bíróság a szabályszerű idézés ellenére meg nem jelent vádlottal szemben – ha az előzetesen bejelentette, hogy a tárgyaláson nem kíván részt venni – az eljárást befejezheti, az ügydöntő határozatot a meg nem jelent vádlottal kézbesítés útján, a tárgyaláson jelenlévő védővel kihirdetés útján közli.

2.) A vádlott távollétében tartott tárgyalás során az egyik legfontosabb garancia és szabály az, hogy mivel a távollévő vádlott a tárgyaláson a jogait gyakorolni nem tudja, érdekében védőnek kell eljárnia. Amennyiben a bíróság a vádlottnak a tárgyalás távollétében való megtartása vonatkozásában személyesen tett bejelentését tudomásul veszi (ez történhet deklaratív hatályú, nem fellebbezhető pervezető végzés formájában, vagy akár olyan módon is, hogy ennek tényét a bíróság a tárgyalásról készült jegyzőkönyvben rögzíti), a vádlott részére, amennyiben nincs védője, mert az eljárás eddigi szakaszában védő részvétele nem volt kötelező, védőt rendel ki és a védőt a tárgyalásra megidézi.

Az Egri Törvényszék elsőfokú gyakorlata az, hogy a vádlott bejelentésének tudomásulvételéről nem fellebbezhető, pervezető végzést hoz, amelyben a vádlottat a tárgyalásnak a távollétében való megtartásával kapcsolatos speciális eljárási szabályokról, eljárási jogairól és kötelezettségeiről ismételten, részletesen és kimerítően tájékoztatja. A végzésben foglaltak egyértelművé teszik azt, hogy a bíróság a továbbiakban a vádlott távollétében jár el, és egyértelműen rögzítik azt, hogy ennek az eljárásra a továbbiakban milyen kihatása van ⁶.

A Legfelsőbb Bíróság a 92/2011. BK. vélemény VII. pontjában kifejtette: „A bíróság felhívásából jogot szerzett vádlott önszántából dönt úgy, hogy a tárgyaláson nem kíván jelen lenni. ... E választását tiszteletben kell tartani, hacsak azt az igazságszolgáltatás működőképességének érdeke nem írja felül. Ezért a távolmaradást kérő vádlotti nyilatkozat annak a tudomásulvételét jelenti, hogy a tárgyalás minden eseményétől, történésétől távol kíván maradni, függetlenül azok eredményétől és kimenetelétől. Ezért indokolatlan – és a jogintézmény céljával, rendeltetésével ellentétes – minden olyan elvárás, mely szerint a vádlottat a bizonyítási eljárás eredményéről, változásairól, az eredetileg

⁵ Az Egri Törvényszék másodfokú bíróságként a hivatkozott ügyben meghozott 4.Bf.110/2014/4. számú végzésével az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróságot új eljárás lefolytatására utasította, mert az elsőfokú bíróság a Be. 363. § (1) bekezdés II/b. pontjában írt abszolút eljárási szabálysértést követett el. Az Egri Törvényszék a végzés indoklásában rögzítette, hogy a vádlott meghatalmazott védője az elsőfokú eljárás során benyújtott írásbeli beadványaiban kérte az eljárásnak a vádlott távollétében történő lefolytatását és az elsőfokú bíróság ezt követően deklaratív végzésében engedélyezte a tárgyalásnak a vádlott távollétében történő megtartását. Ugyanakkor a másodfokú bíróság álláspontja szerint a büntetőeljárásról szóló törvény 279. § (2) bekezdésének megfelelő előzetes bejelentés megtétele a bíróság ezt megengedő tájékoztatását követően a vádlott személyéhez kapcsolódó jog. A bíróság felhívására jogot szerzett vádlott szabadon dönthet arról, hogy a tárgyaláson nem kíván jelen lenni. A hivatkozott esetben a védő indítványnak tekintendő kérelme és az elsőfokú bíróság deklaratív végzése nem pótolja sem a bíróság erre vonatkozó felhívását, sem a vádlott előzetes bejelentését.

⁶Az Egri Törvényszék vádlotti távollét tudomásulvételére használt mintája az előadás mellékletét képezi.

a vádban indítványozott tanúkhöz képest további tanúk kihallgatásáról értesíteni kellene. Ennek semmi törvényi alapja nincs. Kivételt képez ez alól az ügyészi vádmódosítás, illetőleg a vádtól eltérő minősítés lehetőségének bíróság általi megállapítása. Erről a vádlottat értesíteni kell.”

IV. Visszatérés a vádlott jelenlétében történő tárgyalásra

A távolmaradást bejelentő vádlotti nyilatkozat a bíróságot nem köti. A bizonyítási eljárás alakulása szükségessé teheti, hogy a bíróság a vádlottat kihallgassa. Ebben az esetben az újabb tárgyalási határnapra idézéssel egyidejűleg félreérthetetlenül tájékoztatni kell a vádlottat arról, hogy a továbbiakban a jelenléte kötelező és figyelmeztetni kell az idézéssel szembeni mulasztás következményeire (Be. 69. §). A vádlott a bíróság felhívásából – a bíróság elhatározásából – keletkeztetett jogával élhet, a tárgyaláson jelenlétéről lemondhat, de a távollétében történő tárgyalást nem kényszerítheti ki. „Az ügyel a bíróság rendelkezik, ő az ügy ura és őt terheli a tényállás megállapításának, a megalapozott döntés meghozatalának kötelezettsége és felelőssége”. (92/2011. BK. vélemény VI. pont)

A BK. vélemény helyes értelmezése alapján megállapítható, hogy a bíróság annak ellenére, hogy a vádlott nyilatkozatát elfogadta, őt a tárgyalásra bármikor megidézheti, ebben az esetben a vádlott megjelenése a tárgyaláson kötelező, a megjelenés elmulasztása esetén vele szemben szankciókat lehet alkalmazni. Amennyiben a bíróság az adott tárgyalási napot követően a továbbiakban ismét nem látja szükségesnek azt, hogy a vádlott a tárgyaláson részt vegyen, erről őt tájékoztatja és a továbbiakban őt a tárgyalásra nem idézi, hanem értesíti. A bíróság az eljárás során a vádlottat korlátozás nélkül idézheti azokra a tárgyalási napokra, amikor a jelenlétét a tárgyaláson szükségesnek tartja.

A Legfelsőbb Bíróság Büntető Kollégiumi véleményét összevetve a korábban idézett debreceni ítéletáblai határozat indokolásában foglaltakkal, olyan következtetésre lehet jutni, mely szerint az ítéletábla szűkebb körben tartaná indokoltnak a vádlott távolléte alapján történő tárgyalást. Az ítéletábla idézett határozatából inkább olyan jogértelmezés olvasható ki, mely szerint, ha a bíróság szükségét látja annak, hogy a vádlottnak a bizonyítás során érdemben közreműködnie kell, úgy nem fogadhatja el a vádlott ez irányú nyilatkozatát, hanem ebben az esetben a vádlottnak végig jelen kell lennie a tárgyalás során. A BK. vélemény ezzel szemben a vádlott bejelentésének elfogadását követően felmerülő, a bizonyítás eredményessége érdekében szükségessé váló vádlotti jelenlétet az ő eseti jellegű részvételre kötelezésével biztosítja. Az elsőfokú ítélezés szemszögéből a Kúria véleménye a bizonyítás lefolytatása során jobban használható eredményre vezet, a gyakorlati tapasztalatok alapján ez az eljárás gyorsítását eredményezi anélkül, hogy a vádlott tisztességes eljáráshoz való joga bármiben is sérelmet szenvedne.

V. A bíróság tájékoztatási kötelezettsége a vádlott felé

A vádlottat távollétének elfogadott bejelentésekor (lehetőség szerint abban a végzésben, amelyben a vádlotti bejelentést a bíróság tudomásul veszi) az alábbiakról kell tájékoztatni:

A) A bíróság tájékoztatja a vádlottat, hogy a tárgyalást a továbbiakban a vádlott távollétében tartja meg, a bizonyítási eljárást lefolytatja, és annak befejezésével ítéletet hozhat.⁷

⁷A Legfelsőbb Bíróság 92/2011. BK véleményének VII. pontjában foglaltak értelmében: „A tájékoztatás azt is tartalmazza,

B) A bíróság tájékoztatja a vádlottat, hogy részére az írásba foglalt, indokolt ítéletet fogja kézbesíteni⁸, és a kézbesítéstől számított nyolc napon belül lesz lehetősége a vádlottnak arra, hogy az ítélet ellen fellebbezést jelentsen be.⁹ A bíróság az ítélet megküldésével egyidejűleg a vádlottat az ítélet elleni jogorvoslati jogáról ki fogja oktatni. Az ítélet ellen abból az okból nincs helye fellebbezésnek, hogy a bíróság a vádlott távollétében járt el.

C) A bíróság arról is tájékoztatja a vádlottat, hogy a tárgyaláson a részvétel nem kötelező, azonban a tárgyaláson részt vehet. Ha a tárgyaláson nem jelenik meg, a bíróság vele szemben kényszerintézkedést nem alkalmaz.

D) A bíróság a vádlottat a tárgyalás következő határnapjáról, vagy határnapjairól írásban értesíteni fogja.

E) A bíróság a vádlott részére megküldi a vádlottat érintő esetleges vádmódosítást¹⁰, valamint a vádtól eltérő minősítés lehetőségének bíróság általi esetleges megállapítását.

F) A bíróság a vádlottat érintő végzéseket postai úton megküldi a vádlott részére és a végzések ellen a vádlottat a büntetőeljárásról szóló törvényben meghatározott jogorvoslati jog illeti meg.¹¹ Amennyiben azonban a vádlott távollétében tartott tárgyaláson meghozott végzés ellen nincs helye fellebbezésnek, az ilyen végzést és a tárgyalási jegyzőkönyvet a bíróság nem küldi meg a vádlottnak, ezekről a tárgyaláson jelenlévő védője, illetve a tárgyalási jegyzőkönyv megtekintése, vagy arról másolat kiadása útján szerezhet tudomást.

G) A vádlott bejelentett távollétében folytatott tárgyalás során a vádlott gyakorolhatja valamennyi, a büntetőeljárásról szóló törvényben szabályozott eljárási jogát, észrevételt és indítványt, vallomást tehet, az általa írásban tett vallomását az ügy irataihoz csatolhatja és a bíróság részére megküldheti, melyet a bíróság a tárgyaláson felolvas.¹²

H) A tárgyaláson a vádlott vonatkozásában az őt érintő eljárási cselekmények foganatosítása során védő részvétele kötelező. A vádlott az ügy állásáról és a lefolytatott bizonyításról további tájékoztatást a tárgyaláson jelenlévő védője és az ügy irataiba való személyes betekintés útján nyerhet, valamint az iratokról, ideértve a tárgyalási jegyzőkönyvet is, a vonatkozó szabályok szerint másolatot kérhet.¹³

I) A bíróság dönthet úgy, hogy a bizonyítási eljárás valamely szakaszában a vádlott bejelentett távollétében tárgyalás ellenére szükséges a vádlott tárgyaláson való megjelenése. Ebben az esetben a bíróság a vádlottat a tárgyalás határnapjáról nem értesíti, hanem a tárgyalásra idézi és ekkor a vádlottnak a tárgyaláson való megjelenése kötelező. Amennyiben szabályszerű idézés ellenére a

hogy a bíróság a tárgyalást nemcsak megtarthatja a vádlott távollétében, de az eljárást be is fejezheti. A vádlott ennek tudomásulvételével választott úgy, hogy a tárgyaláson nem kíván jelen lenni.”

⁸A Legfelsőbb Bíróság 92/2011. BK vélemény VIII. pontjában foglaltak szerint: „Ha a bíróság a tárgyalásról felhívással előzetesen távolmaradást kérő vádlottal szemben hozza meg ügydöntő határozatát, úgy a vádlottnak a teljes indokolást tartalmazó ítéletet kell kézbesíteni.”

⁹A Be. 325. § (2) bekezdése alapján a kézbesítés útján közölt ítélet ellen nyolc napon belül lehet fellebbezni.

¹⁰A vádlottnak a Be. 43. § (2) bekezdés a) és c) pontjaiban szabályozott eljárási jogaira figyelemmel

¹¹A vádlottnak a Be. 43. § (2) bekezdés e) pontjában szabályozott eljárási jogaira, valamint a Be. 347. § (1) bekezdésében foglaltakra figyelemmel

¹²A vádlottnak a Be. 43. § (2) bekezdés d) pontjában szabályozott eljárási jogára figyelemmel

¹³A Be. 70/B. § (6) bekezdésében foglaltak értelmében

tárgyaláson a vádlott nem jelenik meg, vele szemben a bíróság a Be. 69. § (1) bekezdés a) pontjában foglaltak alapján kényszerintézkedést alkalmazhat, és a vádlott azonnali elővezetését, vagy a következő tárgyalásra való elővezetését rendelheti el.

VI. A vádlott bejelentett és elfogadott távolléte alapján lefolytatott tárgyalások során felmerült gyakorlati problémák és megoldásaik

1.) Az általános szabályok szerint zajló eljárásban szabályszerű idézés ellenére a vádlott a tárgyaláson nem jelenik meg, a jelenlévő védője azonban bejelenti, hogy a vádlott kéri a tárgyalás távollétében történő megtartását.

A Kúria Bfv.III.314/2014/4. számú végzésében megjelentek szerint ebben az esetben a tárgyalást nem lehet megtartani, a bíróság erre irányuló felhívását követően van lehetősége a vádlottnak ez irányú bejelentését megtenni, a vádlotti bejelentés és a bíróság általi elfogadás együttesen eredményezi azt, hogy a tárgyalás a vádlott távollétében megtartható, emellett a tárgyaláson való jelenlét jogáról kizárólag a vádlott nyilatkozhat, a védő által előterjesztett ilyen nyilatkozat nem vehető figyelembe.

2.) A bíróság felhívására a vádlott bejelenti, hogy kéri a tárgyalás távollétében történő megtartását, a bíróság azt a kellő figyelmeztetést tartalmazó pervezető végzésben elfogadja, a vádlott részére kézbesíti. Az ügyben meghozott ítélettel szemben bejelentett fellebbezésben a vádlott a távollétében lefolytatott bizonyítást sérelmezi, azt, hogy a tanú kihallgatásánál nem volt jelen, így azokra észrevételt nem tett.

A jogintézmény lényegéből fakadóan a megfelelő tájékoztatás mellett felelős vádlotti nyilatkozatot követően az ilyen fellebbezés eredményre nem vezethet.

3.) A vádlott bejelentése alapján távollétében folyik az eljárás, a vádlott szabályszerű értesítésre bejelenti, hogy a tárgyaláson részt kíván venni, de abban akadályozva van.

Arra figyelemmel, hogy a vádlott tárgyaláson való jelenlétének joga a tisztességes eljárás eleme, ezért amennyiben az értesített vádlott bejelenti, hogy a tárgyaláson részt kíván venni, de arra valamilyen okból nem képes (például orvosi igazolással igazolja betegségét), álláspontom szerint a tárgyalás a távollétében nem tartható meg, mert ezzel a tisztességes eljáráshoz való jog sérül, és a jelenléti jog mellett a vádlottnak a 43. §-ban foglalt egyéb jogainak a tárgyaláson történő gyakorlása is lehetetlenné válik.

4.) A tárgyalásra szabályszerűen megidézett vádlott a bíróság részéről szükséges tájékoztatást tartalmazó felhívást kap arra, hogy amennyiben bejelenti, a tárgyalás távollétében is megtartható. A vádlott szabályszerű idézésre nem jelenik meg, előzetesen bejelenti, hogy kéri a tárgyalás távollétében történő megtartását. A tárgyaláson azonban védő nincs jelen, mivel a védelem az eljárás korábbi szakaszában nem volt kötelező.

A bíróságnak ebben az esetben a tárgyalás elhalasztásával egyidejűleg gondoskodnia kell védő kirendeléséről és őt a következő tárgyalásra meg kell idéznie, a vádlottat a következő tárgyalásról bejelentésének elfogadása okán csak értesíteni kell.

5.) A vádlott bejelentett és elfogadott távollétében zajló folytatólagos tárgyalásra az érintett vádlott vétíve nem érkezik vissza, védője útján bejelenti, hogy a tárgyalásról szóló értesítést a tárgyalás határnapjáig nem vette át, azonban kéri, hogy a bíróság a tárgyalást ennek ellenére a távollétében tartsa meg.

Az álláspontom alapján ilyenkor kérdéses, hogy lehet-e az érintett vádlott vonatkozásában érvényesen tárgyalást tartani, illetve bizonyítást folytatni, esetlegesen ítéletet hozni. A vádlott értesítése ugyanis azt a célt szolgálja, hogy amennyiben akar, a tárgyaláson jelen lehessen, egyéb

eljárási jogait a tárgyaláson is gyakorolhassa. Az eset hasonlít a tárgyalási időköz hiányát orvosló vádlotti nyilatkozathoz, azonban attól eltér, mivel tárgyalási időközről csak idézés esetén lehet beszélni, és a tárgyalási időköz hiánya miatti eljárási szabálysértés a jelenlévő vádlott nyilatkozatával orvosolható. A megjelölt példa esetében azonban a vádlott a tárgyaláson nincs jelen, és azért nincs jelen, mert arról időben nem értesült. Amennyiben a vádlott később mégis arra hivatkozik, hogy ő egyébként, ha időben megkapja az értesítést, részt vett volna a tárgyaláson, ez a védekezés másodfokú eljárásban feltehetőleg a jelenlét, illetve a védelemhez való jog megsértése okán hatályon kívül helyezést eredményezne, és feltehetően az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatában is megállapítható lenne az egyezményes eljárásból való jog sérelme miatt.

6.) Az általános szabályok szerint zajló tárgyalás utolsó tárgyalási napján a vádlott nem jelenik meg és írásban kéri azt, hogy a bíróság a tárgyalást a továbbiakban a távollétében tartsa meg. A vádlott érdekében mindvégig meghatalmazott védő járt el. A bizonyítási eljárás a nyilatkozat megtételének időpontjáig már befejeződött.

Arra figyelemmel, hogy a vádlott a nyilatkozatát a tárgyalás határnapja előtt időben megtette, a bíróság a tárgyalási határnap előtt a bejelentését elfogadta, és az erről szóló szükséges tájékoztatással ellátott végzést a vádlottnak kézbesítette a tárgyalás határnapjáig. A bíróság erre figyelemmel a tárgyaláson ítéletet hozott. A fellebbezés folytán eljáró Debreceni Ítéltábla a törvényszék eljárását nem kifogásolta.

7.) A vádlott bejelentett és elfogadott távollétében tárgyal a bíróság, az érintett egyik vádlott beadványt ír, amelyben kéri, hogy a bíróság tájékoztassa őt arról, hogy mely tárgyalási napon milyen bizonyítást fog a bíróság lefolytatni.

A helyes megoldás véleményem szerint az, hogy ilyenkor a vádlottat tájékoztatjuk arról, hogy mivel a tárgyalás bejelentése alapján távollétében folyik, a továbbiakban a bíróság a bizonyítás állásáról és annak menetéről őt tájékoztatni nem köteles, azonban lehetősége van az értesítés alapján a tárgyaláson megjelenni és ott a bizonyítás menetéről meggyőződni, eljárási jogait a tárgyaláson gyakorolni. A korábbi tájékoztatás alapján a vádlott tudomással bír arról, hogy az ügyben keletkezett tárgyalási jegyzőkönyveket és iratokat megtekintheti, azokra észrevételt és akár bizonyítást befolyásoló indítványt is tehet. Az érintett ügyben a másodfokon eljáró Debreceni Ítéltábla a törvényszék ezen eljárását nem kifogásolta.

8.) A vádlott távollétében lefolytatott eljárásban meghozott ítéletet kihirdetéskor a vádlott védője tudomásul vette, akár csak az ügyész, a járásbíróság a vádlott részére az írásba foglalt indokolt ítélet helyett csak a rendelkező részt kézbesítette, majd arra figyelemmel, hogy a vádlott a határidőn belül fellebbezéssel nem élt, rövidített indokolással ellátott ítéletet készített és azt jogerősítette.

A megoldás ebben az ügyben az lehet, hogy mivel a vádlott részére az írásba foglalt ítéletet kell kézbesíteni és jogorvoslati joga inentől kezdve illeti meg őt, a jogerősítő záradék törlése mellett az írásba foglalt indokolt ítéletet kell kézbesíteni a vádlottnak, arra figyelemmel, hogy vele szemben a jogorvoslati jogra nyitva álló határidő még el sem kezdődött, és ennek kézbesítésétől számított nyolc napon belül élhet a vádlott fellebbezéssel.¹⁴

¹⁴A gyakorlatban előforduló probléma, ami akadályozza azt, hogy a bíróságok nagyobb számban ajánlják fel és fogadják el egyszerűbb megítélésű ügyekben a vádlotti bejelentést az, hogy amennyiben a vádlott jelen van és a bíróság megítélése szerint az ítélet kihirdetésekor jogerőre emelkedésének reális esélye van, úgy a bíróságnak nem éri meg a vádlott távollétében hoznia az ítéletet, mert ebben az esetben írásbeli indokolt ítéletet kell készíteni még akkor is, ha a vádlott azt utóbb tudomásul veszi. A problémát több helyen észlelték, többek között az OBH Bírósági Főosztálya 2014.OBH.XXII.C.2.1. számú, a terhelt tárgyaláshoz való jogához kapcsolódó, Dr. Frech Ágnes által készített előterjesztés is törvénymódosítási javaslatként tartalmazza azt, hogy rövidített indokolást tartalmazó határozatot

9.) A vádlott bejelentett és elfogadott távollétében lefolytatott eljárás során meghozott ítéletet a másodfokú bíróság nem a vádlott távollétével összefüggő okból hatályon kívül helyezte. A megismételt eljárásban szükséges-e a vádlott ismételt nyilatkozatának beszerzése, vagy a hatályon kívül helyezett elsőfokú eljárásban beszerzett és az egész elsőfokú eljárásra kiható hatályú nyilatkozat kihat-e a megismételt eljárásra is?

Álláspontom szerint arra figyelemmel, hogy a hatályon kívül helyezés folytán a másodfokú bíróság a megismételt eljárásra vonatkozó iránymutatásokat ad, ennek ismeretében az ügyben lefolytatandó bizonyítás eltér az eredetileg, a vádemelést követően bíró által figyelembe vett körülményektől, ezért annak újbóli megítélése szükséges, a megváltozott körülményekre figyelemmel a vádlott is eltérően értékelheti a helyzetét. Ezekre figyelemmel úgy gondolom, hogy megismételt eljárás során a bíróságnak ismételten vizsgálnia kell azt, hogy a tárgyalás a vádlott távollétében megtartható-e, amennyiben így ítéli meg, a vádlottat ismételten nyilatkoztatni kell arra, hogy kéri-e, hogy a bíróság a tárgyalást a távollétében tartsa meg.

Eger, 2015. november hó 24. napján¹⁵

Dr. Schmidt Péter
büntető kollégiumvezető
Egri Törvényszék

lehesse kézbesíteni annak a vádlottnak, aki a tárgyalási jelenlétről a Be. 279. § (3) bekezdése alapján lemondott. A jelenleg hatályos szabályok alapján azonban nem kétséges, hogy ilyen esetben a vádlott részére az indokolt ítéletet kell megküldeni.

¹⁵ Az előadás alapjául szolgáló saját gyakorlat és joggyakorlat rendszerezésében, az ilyen ügyek gyakorlati lebonyolításában nyújtott segítségért köszönet illeti a tanácsom mellé beosztott titkárt, dr. Puskás Csillát